

Datum: 3 december 2021

Betreft: position paper ten behoeve van de Ronde Tafel Seksueel Geweld op 9 december

Preventie van seksueel geweld

Seksueel geweld is een groot probleem, ook in Nederland. Preventie is daarom van groot belang. Elk slachtoffer is er één te veel en voorkomen is beter dan genezen. In deze position paper gaan we in op de aanpak van preventie.

Even de cijfers onder elkaar

- 22% van de vrouwen en 6% van de mannen heeft ooit seksueel geweld meegemaakt, dat wil zeggen: is gedwongen tot seks of had seks tegen de wil.
- Als ongewenste seksuele aanrakingen en zoenen worden meegerekend heeft meer dan de helft van de vrouwen en bijna een vijfde van de mannen dat wel eens meegemaakt.¹
- 14% van de meiden en 3% van de jongens onder de 25 heeft seksueel geweld meegemaakt.²
- Rond een kwart van de jonge vrouwen en bijna een tiende van de jonge mannen (tussen de 16 en 24 jaar) heeft in een jaar tijd een vorm van online seksuele intimidatie meegemaakt.³
- LHBT-personen maken veel vaker een vorm van seksueel geweld mee dan hetero's.³
- De helft van de vrouwen en bijna een derde van de mannen die seksueel geweld hebben meegemaakt, maken dat later in hun leven nog een keer mee.⁴

Seksuele grensoverschrijding is een bedreiging voor de gezondheid. Het kan ernstige lichamelijke, psychische, relationele en seksuele gevolgen hebben voor de slachtoffers. Dat zorgt voor veel persoonlijk leed. Ook de maatschappelijke kosten van seksueel geweld zijn enorm. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om zorgkosten en economische schade door productiviteitsverlies. De totale kosten in Nederland worden geschat op meer dan een miljard euro per jaar.⁵

Preventie van seksueel geweld is daarom van groot belang

Aanbevelingen voor een stevig fundament

Voorkomen is beter dan genezen. Ieder slachtoffer van seksueel geweld is er een te veel. Daarom moet de brede aanpak van seksueel geweld niet alleen bestaan uit signalering, hulp en nazorg, maar ook uit preventie. In het overheidsbeleid is het totale budget hiervoor onvoldoende. Dat moet en kan anders.

Maak prioriteit van preventie

De aanpak van seksueel geweld is momenteel vooral gericht op signalering en hulpverlening. Dat is van het grootste belang. Slachtoffers moeten zo snel mogelijk worden geholpen.

Om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk nieuwe slachtoffers bijkomen, is ook preventie cruciaal. Zonder dit onderdeel is de aanpak van seksueel geweld een schoolvoorbeeld van dweilen met de kraan open. Dit wordt onderschreven in de internationale literatuur⁶ en door de kenniscentra en professionals in het veld.⁷ De overheid moet minstens net zo veel prioriteit geven aan preventie als aan signalering en hulpverlening.

Zorg voor een structurele aanpak

De huidige aandacht voor preventie is niet voldoende en niet structureel. Preventie vraagt om een lange adem, vooruitzien en structurele investeringen. Hoewel de effecten hiervan niet direct zichtbaar zullen zijn, draagt alleen een intensieve, structurele aanpak van seksueel geweld bij aan een veilige samenleving voor iedereen.

Zorg voor coördinatie door één ministerie

Aanpak van seksueel geweld vraagt om de inzet van veel verschillende sectoren en professionals. Ook hebben verschillende ministeries hierin een rol. Momenteel ontbreekt het aan centrale coördinatie van de activiteiten van al deze verschillende partijen. De aanpak van seksueel geweld is daardoor erg versnipperd en komt niet automatisch van de grond. Het is daarom van belang dat één minister en één ministerie verantwoordelijk wordt

voor de coördinatie van de aanpak.⁸ In zijn brief van 4 februari j.l. gaat demissionair staatssecretaris Blokhuis in op het interdepartementale overleg, een goede eerste stap. We gaan graag met de departementen in overleg, zoals in de brief aangekondigd.

Verhoog het budget

Het huidige budget voor signalering, hulpverlening en preventie staat in geen verhouding tot de omvang van het probleem.

Aanbevelingen voor een concreet actieplan

De noodzaak van structurele en effectieve preventie van seksueel geweld is groot. Dat vraagt om een concreet en substantieel actieplan van de overheid. Relevante partijen uit de praktijk en kenniscentra hebben samen een lijst van activiteiten opgesteld die onderdeel moeten uitmaken van dat plan om daadwerkelijke positieve verandering teweeg te brengen.

- Bevorder aandacht voor respectvolle omgang in ontwikkeling van jongeren op school en daarbuiten via online (social) media. Met daarin voldoende aandacht voor respectvolle omgang, gendernormen, gendergelijkheid en weerbaarheid. Er is een doorlopende leerlijn, van PO, VO tot MBO/HBO/WO. Scholen worden hiertoe allemaal verplicht door de aanpassing van kerndoelen en het curriculum.
- Bevorder deskundigheid van professionals in het onderwijs, de zorg en het sociaal werk (zoals wijkteams en jongerenwerk), en in de opleidingen voor justitie en politie. Ook in de praktijk, na de opleiding, verdient de aanpak van seksueel geweld een vaste plek.
- Ontwikkel bewustwordingscampagnes. Die dragen bij aan de ontwikkeling van sociale normen die seksueel geweld helpen voorkomen.
- Bevorder en ondersteun beleid van organisaties, instellingen en lokale, regionale en nationale overheden, en van sportverenigingen, zorginstellingen, horeca, studentenverenigingen en andere plekken waar mensen samenkomen.
- Besteed extra aandacht aan groepen die meer risico lopen om slachtoffer of pleger te worden van seksueel geweld met behulp van interventies. Ouders van kinderen die behoren tot een risicogroep, hebben ondersteuning nodig bij het voorkomen van seksuele grensoverschrijding.
- Verminder het risico op herhaling: slachtoffers van seksueel geweld, met name van seksueel misbruik, lopen grote kans om opnieuw slachtoffer te worden. Tijdige signalering, opvang en zorg voor slachtoffers is van groot belang. Daders moeten adequate toegang tot erkende interventies krijgen om recidive te voorkomen.
- Ontwikkel en verzamel kennis. Het ontwikkelen, verzamelen en uitwisselen van kennis over de preventie van seksueel geweld heeft blijvende aandacht nodig. Activiteiten moeten worden gemonitord en geëvalueerd. Nieuwe ontwikkelingen, inzichten en doelgroepen moeten worden gesignaleerd. Informatie daarover moet worden gedeeld met alle betrokken partijen. Meer onderzoek is nodig om interventies op effectiviteit te onderzoeken. Door te leren van wat er wel en niet werkt, kunnen we de preventie van seksueel geweld voortdurend blijven verbeteren.

¹ Berlo, W. van & Twisk, D. (2017). Seksueel geweld en seksuele grensoverschrijding. In H. de Graaf & C. Wijsen, C. (Red.), *Seksuele gezondheid in Nederland 2017* (pp. 88-98). Delft: Eburon.

² Graaf, H. de, Borne, M. van den, Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Utrecht/Amsterdam: Rutgers/SOA AIDS Nederland.

³ *Prevalentiemonitor Huiselijk Geweld en Seksueel Geweld 2020*. Den Haag: CBS/WODC.

⁴ Haas, S. de, Berlo, W., van, Bakker, F. & Vanwesenbeeck, I. (2012). Prevalence and characteristics of sexual violence in the Netherlands, the risk of revictimization and pregnancy: Results from a national population survey. *Violence and Victims*, 27(4), 592-608.

⁵ Speetjens, P., Thielen, F., Ten Have, M., De Graaf, R., & Smit, F. (2016). Kindermishandeling: economische gevolgen op lange termijn. *Tijdschrift voor Psychiatrie*, 58(10), 706-7011. Onderzoek onder volwassenen met gemiddelde leeftijd van 39 jaar die voor hun 16e seksueel misbruik hadden meegemaakt.

⁶ DeGue, S., Valle, L.A., Holt, M.K., Massetti, G.M., Matjasko, J.L., & Teten Tharp, A. (2014). A systematic review of primary prevention strategies for sexual violence perpetration. *Aggression and Violent Behavior* 19, 346-362.

⁷ Vertegenwoordigers van Stichting School & Veiligheid, Gezonde School, HBO-onderwijs voor zorg- en welzijnsopleidingen, de GGD, het Partnership Aanpak Seksueel Geweld, de gemeente (in dit geval Rotterdam) en de kenniscentra Movisie, Atria en Rutgers.

⁸ Ook GREVIO, het orgaan van de Raad van Europa dat toeziet op de implementatie van het Verdrag van Istanbul, vraagt om een coördinerend orgaan met mandaat en voldoende en duurzame financiering. Volgens GREVIO moet er geïntegreerd, landelijk, effectief, integraal en gecoördineerd beleid komen dat is gericht op alle vormen van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, ook geweld buiten afhankelijkheidsrelaties. Onderwijs aan kinderen en jongeren, systematische training voor professionals en campagnes worden daarbij expliciet benoemd.